

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/96/12.13.4/717	15 maart 1996

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 16/96)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

bla

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/96/12.13.4/717 d.d. 15 maart 1996

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED], d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HBMA
IFOR-cel
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

16/96

(Afgesloten 151000A MRT 1996)

Conclusie/voorzicht

De spanningen tussen Bosnische Kroaten en Moslims op bestuurlijk, politiek en ook militair gebied lopen op. Een (gewapende) escalatie van deze conflicten is ook op korte termijn niet uitgesloten.

Er zijn aanwijzingen dat ook de laatste niet-Serviërs uit Banja Luka en omgeving op korte termijn zullen worden verdreven.

De Kroatische regering lijkt zich kritischer te willen opstellen ten aanzien van de EU-waarnemersmissie.

Een recent arrest van het "Joegoslavische" Hooggerechtshof illustreert zowel de regeringscontrole over het justitiële apparaat als het streven van het bewind de onafhankelijke media monddood te maken.

Tijdens een recent partijcongres hebben de Serviërs in Macedonië aanspraken geuit op gelijkberechtiging met de Macedoniërs en Albanen in die republiek en zich uitgesproken voor toetreding van Macedonië (als onafhankelijke staat) tot "Joegoslavië".

Bosnië-Herzegovina

Naar verluidt heeft de burgemeester van Sarajevo zijn ontslag ingediend. Dit zou een reactie zijn geweest op het besluit van de gemeenteraad om de stad om te vormen tot een zelfstandig kanton binnen de Moslim-Kroatische Federatie. Het besluit werd bekritiseerd door de Kroatische leden van de Gemeenteraad. In de oorspronkelijke akkoorden van Washington, die de basis vormen voor de Moslim-Kroatische Federatie (MKF), was bepaald dat Sarajevo (na een overgangperiode waarin de stad onder VN- dan wel IFOR-auspiciën zou worden bestuurd) deel zou gaan uitmaken van een gemengd kanton. Nu hiervan wordt afgeweken, vrezen de Kroaten (die slechts 7% van de oorspronkelijke stadsbevolking uitmaken) volledig te zullen worden gedomineerd door de Moslims. De ontslagaanvraag van de burgemeester (een Moslim) onderstreept dat ook onder laatstgenoemden de beslissing van de gemeenteraad niet onomstreden is. Anderzijds wordt deze beslissing wél gesteund door de grootste partij in

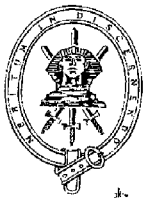

de raad, de SDA van president Izetbegovic. Naar verwachting zal deze zonder probleem een kandidaat voor het burgemeestersambt weten te vinden die het betreffende gemeenteraadsbesluit ondersteunt.

Er is sprake van onenigheid tussen Bosnische Kroaten en Moslims over het ontwerp van een defensiewet, die op korte termijn door het parlement van de MKF moet worden behandeld en de basis moet leggen voor een gezamenlijke defensie-organisatie. De problemen hebben met name betrekking op de benoeming van een opperbevelhebber en de recrutering van dienstplichtigen. De Moslims willen dat president Izetbegovic wordt benoemd tot opperbevelhebber. De Kroaten vinden daarentegen dat de president van de MKF (de Kroaat Zubak) moet worden benoemd, omdat in de Grondwet van de Federatie is gesteld dat Defensie-aangelegenheden tot de competentie van de MKF behoren. Beide partijen wijzen de zelfstandige recrutering van dienstplichtigen door de Federatie af, omdat zij vrezen dat daardoor personen gedwongen kunnen worden dienst te doen in eenheden die worden gedomineerd door leden van de andere bevolkingsgroep. Deze tegenstellingen zijn indicatief voor het wantrouwen tussen beide partijen, dat de samenwerking in het kader van de MKF ondergraaft.

IFOR heeft eerder deze week verhinderd dat leden van de Bosnische militaire politie posities innamen in de plaats Kulen Vakuf aan de grens met Kroatië. Inmiddels hebben Bosnische functionarissen verklaard dat zij uiterlijk op 16 maart Kulen Vakuf onder controle willen hebben. Kulen Vakuf wordt opgeëist door Kroatië, omdat Zagreb volledige controle wil houden over de spoorlijn Zagreb-Split, die bij Kulen Vakuf over Bosnisch grondgebied loopt. Onder internationale politieke druk hebben de Kroatische strijdkrachten zich teruggetrokken ten gunste van Bosnisch-Kroatische eenheden (HVO). Na bemiddeling door IFOR had de HVO toegezegd Kulen Vakuf te zullen ontruimen, maar hierop zijn de Kroaten later teruggekomen. Vermoedelijk heeft het optreden van de Bosnische politiemensen tot doel gehad druk op de HVO uit te oefenen om hun eerdere toezegging na te komen. Het ultimatum aan de HVO lijkt aan te geven dat de Bosnische autoriteiten wapengeweld niet uitsluiten.

Een Kroatisch lid van de gemeenteraad van Kakanj (centraal-Bosnië) heeft tegenover leden van de EU-waarnemersmissie (ECMM) gesteld dat de Kroaten de stad op dezelfde manier bestuurd willen zien als Mostar, te weten met een Kroatisch en een Moslim-stadsdeel, alsmede een centrum dat onder gezamenlijke controle staat. In Kakanj was sinds het begin van de oorlog sprake van een gezamenlijk Moslim-Kroatisch bestuur, al was er op grond van verschil in bevolkingsomvang (55% Moslims tegen 30% Kroaten) sprake van een Moslim-overwicht. Het pleidooi van de genoemde Kroaat houdt verband met de ook elders in Bosnië-Herzegovina geuite Kroatische vrees voor bestuurlijke Moslim-dominantie. In de praktijk wordt deze argumentatie door de Kroaten echter vooral aangewend om de vestiging van etnisch "zuivere" bestuurlijke gebieden danwel volledige gelijkberechtiging met de Moslims in het lokale bestuur na te streven. Voor de Kroaten is de regio-Kakanj van groot belang omdat deze de verbinding vormt tussen de "Kroatische" enclave rond Kiseljak/Vitez en het vroegere (maar in de oorlog van 1993/94 door de Moslims grotendeels "gezuiverde") Kroatische gebied rond Vares. De Kroatische aanspraken op (een deel van) Kakanj kunnen derhalve mede zijn ingegeven door het streven naar een territoriaal aaneengesloten "Kroatisch" gebied in centraal-Bosnië.

Vorige week zou in Mostar onder IFOR-auspiciën een bijeenkomst hebben moeten plaatsvinden tussen vertegenwoordigers van de drie Bosnische conflictpartijen. De Bosnisch-Servische vertegenwoordiger was echter, in weerwil van eerdere toezeggingen, afwezig. Volgens de EU-waarnemersmissie is dit toe te schrijven aan vrees om gearresteerd te worden op gebied van de MKF. Hoewel de problemen in de stad Mostar met name de Kroaten en Moslims betreffen, ligt de stad dicht bij "Servisch" gebied. Mede gezien het feit dat Mostar vóór de oorlog bijna 20% Serviërs telde, is Servische deelname aan de besprekingen in deze regio van groot belang. Vermoedelijk hangt het Servische optreden samen met de arrestatie vorige maand van twee Bosnisch-Servische officieren, die eveneens op weg waren naar een bespreking met IFOR-vertegenwoordigers. Overigens moet worden onderstreept dat de Serviërs in de betreffende regio zich de afgelopen jaren schuldig hebben gemaakt aan artilleriebeschietingen op de burgerbevolking van diverse steden, met name Dubrovnik, maar ook Mostar. De vrees voor arrestatie wegens oorlogsmisdaden is derhalve niet geheel ongegrond.

De ECMM meldt dat niet-Serviërs in Banja Luka en omgeving van lokale Serviërs de opdracht hebben gekregen om binnen twee weken hun huizen te verlaten. Bij deze lokale Serviërs zou het gaan om vluchtelingen uit andere delen van Bosnië-Herzegovina (met name Sarajevo). Overigens zijn er aanwijzingen dat de lokale (Servische) autoriteiten niet in alle gevallen instemmen met de betreffende oproep. In het verleden zijn de meeste niet-Servische bewoners van Banja Luka en omgeving reeds door de Serviërs gedwongen hun woningen te verlaten. Momenteel wonen naar schatting nog 10.000 van de oorspronkelijk 535.000 Moslims en Kroaten in "Servisch" west-Bosnië. De genoemde dreigementen kunnen de inleiding vormen van nieuwe etnische spanningen en "zuiveringen" in dit gebied. Het is niet te verwachten dat de Servische autoriteiten actief zullen optreden om dergelijke "zuiveringen" te voorkomen.

Er zijn aanwijzingen dat de "speciale lijfwachten" die de Bosnisch-Servische president Karadzic beschermen toen deze zich eind vorige maand in Banja Luka bevond en daarbij geconfronteerd werd met IFOR-eenheden, vroeger deel hebben uitgemaakt van de veiligheidsdienst van de Kroatisch-Servische president Martić. Zij zouden opdracht hebben gehad om, indien IFOR een poging zou doen Karadzic te arresteren, willekeurige burgers uit omliggende huizen in gijzeling te nemen en zo nodig te doden als Karadzic niet zou worden vrijgelaten. Denkbaar is dat het hier gaat om desinformatie, die door Karadzic c.s. wordt verspreid om IFOR te waarschuwen voor de gevolgen van een eventuele arrestatie van de Bosnisch-Servische president. De melding wijst erop dat de politieke top van de RS wél rekening blijft houden met die mogelijkheid. Indien het betreffende bericht juist is, vormt dit een aanwijzing dat voormalige militairen uit de Krajina dienst doen bij Bosnisch-Servische eenheden. Vele weerbare mannen uit de Krajina hebben na de Kroatische inval aldaar de wijk genomen naar (Servische delen van) Bosnië-Herzegovina. Aangezien Martić vóór zijn presidentschap politie-commandant in Knin (de hoofdstad van de Krajina) en minister van Binnenlandse Zaken van de Krajina is geweest, ligt het voor de hand dat hij het bevel heeft gevoerd over speciale beschermings-eenheden.

Kroatië

Leden van de ECMM in oost-Slavonië is te verstaan gegeven dat het Kroatische bureau voor ontheemden niet langer informatie aan de EU-missie zal verstrekken. Daarbij werd verwezen naar

instructies van de Kroatische regering in Zagreb, die had gesteld dat de ECMM "zich van onjuiste methodes bedient". Sommige Kroatische ambtenaren beriepen zich ook op een gebrek aan betrouwbare gegevens. Deze Kroatische opstelling is opmerkelijk, omdat tot op heden juist sprake was van een coöperatieve Kroatische opstelling ten aanzien van de ECMM. Indien de Kroatische regering inderdaad haar beleid in deze kwestie heeft bijgesteld, kan dit een gevolg zijn van het feit dat de ECMM de afgelopen maanden, en ook onlangs nog, melding heeft gemaakt van Kroatische betrokkenheid bij schendingen van de rechten van de weinige resterende Serviërs in de delen van de Krajina die de Kroatische strijdkrachten vorig jaar hebben heroverd.

Servië/Montenegro

Het "Joegoslavische" Hooggerechtshof heeft bepaald dat het "Soros Fonds", een onafhankelijke instelling die vooral gericht is op het stimuleren van onafhankelijke media, in "Joegoslavië" illegaal is, en derhalve zijn activiteiten onmiddellijk dient te staken. Hoewel het betreffende arrest zich baseert op formele overwegingen (zoals het gebruik van een incorrecte registratie-aanvraag), past deze maatregel in de pogingen van het "Joegoslavische" bewind om onafhankelijke media in het land het bestaan praktisch onmogelijk te maken. In dat kader is onlangs ook (eveneens op formele gronden) het belangrijkste onafhankelijke station "Studio B" onder staatscontrole gesteld. De beslissing van het Hooggerechtshof onderstreept de sterke controle van staats- en partijorganen over de "Joegoslavische" rechterlijke macht.

Macedonië

Onlangs heeft de partij van de Serviërs in Macedonië een eerste algemeen congres gehouden. Daarbij werd onder meer gesteld dat de Macedonische Serviërs worden gediscrimineerd, omdat zij in de Macedonische Grondwet niet worden aangemerkt als één van de constituerende volkeren en derhalve niet zijn vertegenwoordigd in staatsorganen. Ook genieten de Servische religieuze en culturele instellingen geen overheidssteun. Om die reden werd aangekondigd dat de partij zal streven naar gelijkstelling van de Serviërs met de andere constituerende volkeren in Macedonië (de Macedoniërs en Albanezen). Op politiek gebied werd als doelstelling genoemd "een onafhankelijk Macedonië als lid van de Bondsrepubliek Joegoslavië". Gezien het feit dat de Serviërs slechts een klein deel (naar schatting 5%) van de Macedonische bevolking uitmaken, is hun aanspraak op gelijkberechtiging met de Macedoniërs en Albanezen opmerkelijk. De vermeende discriminatie van de Serviërs en het pleidooi voor toetreding van Macedonië tot "Joegoslavië" (zij het dan als onafhankelijke republiek) zullen in Macedonië de vrees versterken voor pogingen van extreem-nationalistische Serviërs uit het buurland (die Macedonië als zuid-Servië beschouwen) om de interne situatie in Macedonië te destabiliseren. Deze vrees wordt aangewakkerd door het feit dat "Joegoslavië" tot op heden heeft geweigerd de grens met Macedonië te erkennen.